

PORTRÄTT 2021-10-05 (Uppdaterades 2022-12-23)

Robert brinner för fjällkon

Fjällkon är det självklara valet av koras hos Robert Eklundh. Hon passar både på gården i sig och hos dess ägare. Men för framtiden oroar sig Svensk fjällrasavels vice ordförande över rasens förnygring.

TEXT, FOTO
Linda Grimstedt

Det är en solig försommardag när Husdjur rullar in på gårdsplanen i det vackra gästrikiska landskapet som omger gården Anders Hans i Ytterbyn utanför Järbo. I den sluttande hagen invid väg 302 mot Ockelbo betar gårdens 33 mjölkkor anförda av skällkon 119 Ringlin.

– Det ska vara skälla på betet, menar Robert Eklundh.

Att tycka så är han inte ensam om, men citatet speglar även själva grundorsaken till att han en gång fastnade för just fjällkor. Med ett stort intresse för jordbrukshistoria var valet av koras givet redan när han som 16-åring med drömmar om en egen mjölkgård började på lantbruksskolan Nytorp i Arbrå.

Något att jämföra med

Intervjuserie: Min koras

Alla koraser har sina speciella egenskaper – och människor som brinner för att bevara och utveckla dessa.

Under 2021 publicerade Husdjur längre intervjuer med ordförandena för rasföreningarna för holstein, SRB, jersey och svensk fjällras.

Nu publicerar vi artiklarna i sin helhet på webben. Först ut är Svensk fjällrasavels vice ordförande Robert Eklundh.

I hagen har de vit och svartspräckliga fjällkorna sällskap av två SRB, två holstein och en SRB/jersey-korsning.

– Jag måste ha de andra så att jag vet varför jag har riktiga kor, ler Robert Eklundh.

Han är själv inte uppvuxen på lantbruk, men gårdslivet var bara en generation bort när treåriga Robert förklarade för sin farmor att när hon blev liten och han blev stor skulle de ha en gård tillsammans. På Nytorp valde han en fjällrasko som ”sin” ko att följa under utbildningen och började bygget av sin egen besättning. Efter studenten köpte han och dåvarande sambon gården Nilses med åtta kor och 19 stallplatser och så var drömmen om en egen mjölkgård i hamn.

Redan som 18-åring, 1995, var han med och startade fjällrasföreningen som då bröt sig loss ur SKB-föreningen. Några år senare blev han invald i styrelsen. Någon annan ko än fjällkon har aldrig varit aktuell för Robert Eklundh.

– Hennes mjölk kvalitet är det absolut viktigaste. Och hennes foderomvandlingsförmåga och betessätt. Hon äter ju på ett annat vis, säger Robert Eklundh och beskriver en pigg och rörlig ko som finner näringsrikt bete över stora områden.

En ko för framtiden

– Det kan ju vara nödvändigt att ha den egenskapen i en framtid av något slag. Då vore det ju dumt om den egenskapen inte finns längre.

Han återkommer ofta till det, fjällkons unika egenskaper som i dag kanske värderas högst av entusiaster och enskilda mejerister, men som i en framtid med ett förändrat klimat skulle kunna visa sig viktiga dels för andra kopopulationer, dels för mjölkproduktion på marker där andra raser har svårare att tillgodogöra sig sitt näringsbehov.

– Jag tror att hon har en framtid på grovfodersidan. Hon har en fantastisk mjölk kvalitet och hon kan producera på grovfoder.

Det är en vacker sommardag när Husdjur besöker Robert Eklundh.

Själv håller Robert Eklundh tillbaka på kraftfodret för sina egna kor som får pellets i ett enkelt system i samband med mjölkning. Avkastningen ligger på 6 300 kilo ECM och Robert Eklundh tror att den enkelt skulle kunna höjas 1 000 kilo med en högre kraftfodergiva och hårdare gallring av kor.

Bevarar kofamiljer

Hans filosofi är dock att inte driva korna hårdare än han behöver för att tjäna pengar. Och så prioriterar han att bevara udda kofamiljer framför ökad avkastning.

– Jag är nog för snäll med kor jag tycker om. Och de kofamiljer som bara finns här får ju vara kvar även om jag kanske borde slå ut dem.

Bland dessa märks familjerna Viktoria, Dollan, Sia, Freja, Linda och Stjärnros, alla med sitt eget ursprung och historia. Liksom B-korna ifrån Älvdalen som är starka i besättningen. Favoritkon är skällkon Ringlin som nu är inne på sin elfte laktation. Hon har en snittavkastning på 6 310 kilo ECM över 10 år och 10 månader och har fortfarande fin exteriör. Den familjen kom till gården från Sune Pettersson i Ockelbo, vilken i sin tur köpte in den från kohandlaren Lim-Olle på 70-talet.

Avelsmässigt prioriterar Robert Eklundh kaseiner, avkastning, lynne, mjölkbarhet och juver. Han vill ha kor med en flack laktationskurva som klarar lite längre kalvningsintervall, runt 13–14 månader. Eftersom rasen är liten finns många begränsningar i valet av tjurar. Det finns gott om sperma, men antalet topptjurar är få och avelsvärdena osäkra. Viking genetics köper in ett fåtal tjurar varje år, vilka sedan måste avkommebedömas

innan någon vet vad de egentligen går för. För fjällkor finns ingen genomisk avelsvärdering.

– Av de sista åtta som Viking köpt in är det väl två, Domino och Hussi, som är riktigt bra, säger Robert Eklundh.

Väljer djur på känsla

Han går därför mycket på känsla i sitt val av tjurar och väljer individuellt och brett. Det handlar också om att bidra till en åtgång på sperma, för att stötta de tjurköp som ändå görs av Viking genetics.

– Sperman måste ju gå åt. Viking kan ju inte köpa tjurar om ingen köper doserna.

En annan konsekvens av det låga antalet fjällkor, det finns cirka 500 i kontroll, är att avelsindexen blir mindre tillförlitliga än för andra raser.

– För SRB är index relevant, men eftersom fjällrasen är så liten slår enstaka djur åt alla håll. Jag kan ha en ko som har 92 i index och som är jättebra, säger Robert Eklundh och konstaterar att hans kor bryr sig mer om fodergiva än om index när det kommer till mjölkavkastning.

Tjuren Lurving ansvarade för betäckningen hos Robert Eklundh under förra sommaren.

Till kvigorna använder han egen tjur, både av praktiska skäl och för att bredda antalet tillgängliga tjurar. För närvarande tjänstgör 2,5-åriga Lurving efter 289 Lurk. Lurving skulle säljas till Viking genetics, men hade problem med magen och fick stanna kvar på gården och betäcker nu både egna och andras kvigor.

– Han får vara kvar tills han blir elak eller det händer något annat, säger Robert Eklundh som har ytterligare två tjurar på tillväxt.

Få och sårbara

Bristen på genomisk testning och tillförlitliga index gör också att det blir mindre precision i valet av vilka kvigor som ska sättas in och vilka kor som ska slås ut. Robert Eklundh behåller de kvigor han tror på och försöker sälja de som eventuellt blir över. Kor som är värdefulla av andra anledningar än rent avkastningsmässiga får vara kvar.

– Även om kon inte är bra kan jag ju få en kviga som blir bättre än sin mor, man får ju använda en tjur som man tror på. Jag skulle kunna rensa och höja avkastningen bara på det. Men för mig spelar det mindre roll. Om jag fortfarande tjänar pengar och mår bra, räcker det bra med det, säger Robert Eklundh.

Men han är smärtsamt medveten om att det inte räcker för alla och framför allt inte för att bevara och utveckla fjällkon i framtiden. I dag finns majoriteten av de mjölkande fjällkorna hos 10–15 gårdar, vilket gör det sårbart så snart någon slutar. I redan avskrivna stallar, som än så länge även kan vara uppbundna, går det att fortsätta driva en lönsam mjölkproduktion. Men med föryngringen är det sämre.

– Fjällkon försvarar ju inte sin båsplats i ett nybygge, eftersom båsplatsen är för dyr. Det finns ingen som kan bygga en ny lösdrift och fylla den med fjällkor säger Robert Eklundh och pekar på bankernas krav på vissa avkastnings och intäktsnivåer.

Produktionskor driver utvecklingen

Samtidigt är han, som redan nämnts, övertygad om att fjällkon har framtiden för sig med de för ostproduktionen så viktiga kaseinerna och med sin förmåga att näringsförsörja sig på otillgängligt bete. Frågan är bara hur rasen ska kunna bibehållas och fortsätta att utvecklas som mjölkko under nuvarande premisser? Även om han påpekar att varenda individ är viktig ser Robert Eklundh vare sig dikor eller enstaka gårdsmejerikor som de som kommer att bära rasen till framtiden.

– Det driver ju inte rasen framåt. Det måste finnas ett intresse för avel om rasen ska utvecklas. Och om du inte mjölkar riskerar du att förändra rasen om du inte avlar för och använder mjölkegenskaperna. Då är det kanske inte så lätt att koppla på de egenskaperna igen.

Robert Eklundhs mjölkgrup är en begagnad variant där den som mjölkar sitter på en verkstadspall på hjul.

På Anders Hans kommer arbetet med att bevara och utveckla den mjölkande fjällkon att fortsätta på det vis som passar både korna och dess ägare väl. I ett lagom tempo där saker kostar lite mindre och får ta lite längre tid. Men som varken pressar korna, ägaren eller ekonomin. Robert Eklundh känner utmaningarna till trots ingen personlig tyngd över sina axlar och gläds åt sina kor och deras unika personligheter.

– Det är en pigg och vaken ko. Jag tycker hon är mer intelligent än andra. Det kan vara en fördel ibland – och en nackdel ibland.

Robert Eklundh

Vice ordförande i Svensk fjällrasavel.

Ålder: 44 år

Familj: Tre söner i åldrarna 7–12 år.

Gör: Mjolkproducent på gården Anders Hans i Järbo, Gästrikland. Gården är ekologisk och korna producerar i genomsnitt 6 400 kilo ECM.

Svensk fjällrasavel

Registrerad avelsförening och stambokhållare för fjällkorsen, samt registerhållare för de fjällnära korna. Båda raserna ligger under raskod 41.

Föreningen har livdjursförmedling för båda raserna. Eftersom ordförande i föreningen, Ivan Eriksson, har en hushållsbesättning med fjällnära kor har Husdjur valt att istället intervjua vice